

FARG'ONA VILOYATI HUDUDINING SHO'RLANGANLIK DARAJASIGA KO'RA
TASNIFI

Ma'rufjonov Javohirbek

Farg'ona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola orqali Sho'rlanish haqida ma'lomot hamda Farg'ona viloyatining har bir tumanida tuproqlar sho'rlanish darajasini ko'rish mumkin.*

Kalit so'zlar: *Sho'r, tuproq, sho'rlanmagan, hudud, tuman, mintaq, sho'rlanish*

Farg'ona viloyati tuproqlarining sho'rlanganligi tavsifiga ko'ra guruhlariga ajratiladi bular:

1. Sho'rlanmagan
2. Kuchsiz sho'rlangan
3. O'rtacha sho'rlangan
4. Kuchli sho'rlangan
5. Juda kuchli sho'rlangan

Ana endi ushbu sho'rlanganlik darajasini tumanlar miqyosida ko'rib chiqsak. Dastlab, Bog'dod tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 28%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 46%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 7,5%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 18,5% ni tashkil qiladi. Beshariq tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 10,8%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 50,2%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 31,8%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 7,2% ni tashkil qiladi. Buvayda tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 12,4%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 34,8%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 33,5%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 19,3% ni tashkil qiladi. Afsuski, Dang'ara tumanida sho'rlanmagan tuproqlarni uchratish mumkin emas, chunki bu tumanda barcha hudud tuproqlari turli darajada sho'rlangan. Kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 41%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 42%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 17% ni tashkil qiladi. Markaziy Farg'ona hududiga qarashli Yozyovon tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 18,3%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 52,6%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 27,7%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori esa 1,4% ni tashkil qiladi. Oltiariq tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 16%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 43%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 29,8%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 11,2% ni tashkil qiladi. Qo'shtepa tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 17,8%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 28,4%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 36,5%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 17,3% ni tashkil qiladi. Rishton tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 17,6%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 22,1%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 12,1%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 48,2% ni tashkil qiladi. Ana endi e'tiborni So'x tumaniga

qaratadigan bo'lsak, bu tumanda sho'rlanmagan tuproqlar miqdori 74% hamda kuchsiz so'rlangan tuproqlar miqdori 26% ga teng. Bu hududda o'rtacha sho'rlangan va kuchli sho'rlangan tuproqlar uchramaydi. Toshloq tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 18,2%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 43,4%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 19,1%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 19,3% ni tashkil qiladi. Uchko'prik tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 11,2%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 25,6%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 26,6%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 36,6% ni tashkil qiladi. Farg'ona tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 79,7%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 15%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 4,9%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 0,4% ni tashkil qiladi. Furqat tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 12,9%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 39,5%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 30,1%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 17,5% ni tashkil qiladi. O'zbekiston tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 49%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 27%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 22,4%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori esa 0,6% ni tashkil qiladi. Quva tumanida sho'rlanmagan tuproqlar 34,2%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 56,5%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 9,2%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori atigi 0,1% ni tashkil qiladi.

Ushbu ko'rsatkichlarni viloyat bo'yicha ko'rib chiqadigan bo'lsak, sho'rlanmagan tuproqlar 27,9%, kuchsiz sho'rlangan tuproqlar miqdori 35,6%, o'rtacha sho'rlangan tuproqlar miqdori 22,2%, kuchli sho'rlangan tuproqlar miqdori 14,3% ni tashkil qiladi. Sho'rlanmagan tuproqlar eng ko'p tarqalgan hudud Farg'ona tumaniga to'g'ri keladi 79,7%. Kuchsiz sho'rlangan tuproqlar eng ko'p tarqalgan hudud esa 56,5% bilan Quva tumaniga to'g'ri kelmoqda. O'rtacha sho'rlangan tuproqlar eng ko'p tarqalgan hududga Dang'ara tumanini yaqqol peshqadam deb aytish mumkin 42% bilan. Kuchli sho'rlangan hududlar orasida esa 48,2% bilan birinchi o'rinda Rishton tumani turganini ko'rish mumkin. Kuchli sho'rlangan tuproqlar eng kam tarqalgan hudud bu Quva tumani 0,1% bilan, yuqorida aytib o'tilganidek Dang'ara tumanida kuchli sho'rlangan tuproqlar deyarli uchramaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Iminchayev R.A Jo'rayeva M.M, Ismoilov M.I, Ma'rufjonov J.G' Farg'ona vodiysi sharoitida "Polovchanka" bug'doy navini oziqlanish tartibotining iqtisodiy samaradorligi «Science and innovation»
2. Sotiboldiyeva G, Ma'rufjonov J, Solijonova D, Toshpo'latova Y. Kaliliy o'g'it konlari va uning ahamiyati. "Modern Science and Scientific Studies" 91-93 b
3. Sotiboldieva, G., Abdusakimova, X., Mirzakarimova, I., Xojibo'ev, B., & Qirgizova, M. (2022). Sug'oriladigan bo'z tuproqlar mintaqasida kalsiyning biogeokimyoviy xususiyatlari. Science and innovation, 1(A7), 121-126.

4. Yuldashev, G., & Sotiboldieva, G. (2015). Formation of the absorbed foundations of the irrigated gray-brown soils of the Sokhsy cone of carrying out. *Europaische Fachhochschule*, (5), 3-6.
5. Sotiboldieva, G., Abduxakimova, X., Yuldashev, A., & Xasanov, R. (2022). Sugʻoriladigan kolmatajlangan boʻz tuproqlarda stronsiyning pedogeokimyosi. *Science and innovation*, 1(D7), 140-145.
6. Yuldashev, G., & Sotiboldieva, G. (2015). Formation of the absorbed foundations of the irrigated gray-brown soils of the Sokhsy cone of carrying out. *Europaische Fachhochschule*, (5), 3-6.
7. Юлдашев Ф, С. Г. (2015). Кольматажланган тупрокларда стронций ва барий. *УзМУ хабарлари*, 3(2), 138-143.
8. Сотиболдиева, Г., & Абдуллаева, Л. (2020). Сух ва Исфайрамсой дарё ёйилмаларида шаклланган сугориладиган кольматажланган тупрокларнинг галогенетик хусусиятларини тавсифи. *Илм-фан ва таълимнинг ривожланиши истикболлари мавзусидаги илмий конференция туплами*. *www. openscience. uz*, 27, 309-313.
9. Юлдашев, Г., Исагалиев, М., Сотиболдиева, Г., & Турдалиев, А. **БИОМИКРОЭЛЕМЕНТЫ В АГРОЛАНДШАФТАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ФЕРГАНЫ. СЕМИНАР—КРУГЛЫЙ СТОЛ 6. ПРИЁМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОЧВЕННОГО ПЛОДОРОДИЯ И ОХРАНА ПОЧВЕННЫХ РЕСУРСОВ**, 409.
10. Toshmirzayeva, G., & Sotiboldiyeva, G. (2021, July). LIGHT GRAY AND TYPICAL GRAY SOILS OF UCHKURGAN DISTRICT. In *Конференция*.
11. Sotiboldiyeva, G. T. (2018). Fargʻona viloyati kolmatajlangan tuproqlarining biogeokimyoviy xususiyatlari va ulardan foydalanish. *Diss. bffd-Toshkent*, 31-42.
12. Yuldashev, G., & Sotiboldiyeva, G. (2021). BIOGEOCHEMISTRY OF SELENIUM AND ARSENIC IN AGRICULTURAL LANDSCAPES: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1363>. In *RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES* (No. 18.06).
13. Sotiboldiyeva, G., Abdukhakimova, K., & Niyozov, Q. (2021). About digital mapping of biomicroelements: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1366>. In *RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES* (No. 18.06).
14. Сотиболдиева, Г. Т. (2018). Фаргона вилояти кольматажланган тупрокларининг биогеохимёвий хусусиятлари ва улардан фойдаланиш.: дисс. *Автореф. б. ф. ф. д. (PhD)-Т.*
15. Sotiboldieva, G. T., & Yuldashev, G. Y. (2014). POLLUTION OF IRRIGATED SOILS IN THE SEROZEM ZONE BY RADIONUCLIDES. *The Way of Science*, 33.
16. Турдалиев, А., & Сотиболдиева, Г. **Агрохимические свойства трудномелиорируемых почв Ферганы.**

17. Юлдашев, Г., Холдарова, М., Исагалиев, М., Турдалиев, А., & Сотиболдиева, Г. (2013). Агрохимические свойства трудномелиорируемых почв Ферганы. *Аграрный вестник Урала*, (3 (109)), 16-17.
18. Юлдашев, Г., Исагалиев, М., Аскарров, Х., & Сотиболдиева, Г. (2016). Агрофизические свойства бурых горно-лесных почв Западной Ферганы. *Почвоведение-продовольственной и экологической безопасности страны*, 397-398.
19. Sotiboldiyeva Go'zalxon Tolibjonovna. TUPROQSHUNOSLIK YO 'NALISHI TALABALARI UCHUN MALAKAVIY AMALIYOTINI TASHKILLASH METODIKASI. *World of Science*. 2023/4/20. 142-14
20. Sotiboldiyeva, G. (2023). KOLMATAJLANGAN SUR TUSLI QO 'NGIR TUPROQ VA GRUNTLARNING MEXANIK TARKIBI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 6), 834-838.